

29. november 2022

Lahend 73274/17 – õigus kohtumenetlusele

Çela vs. Albaania

Artikkel 6

Asjaolud

Kaasus puudutab kaebaja esitatud põhiseaduslikku kaebust konstitutsioonikohtule, mis tunnistati vastuvõetamatuks, sest see oli esitatud pärast neljakuulist tähtaega. Põhiseaduslik kaebus sai alguse kaebaja ja tema ettevõtte vastu algatatud menetlusest, mille eesmärk oli, et kaebaja vabastaks teatud ruumid.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 6 ning leiab, et põhiseadusliku kaebuse esitamise tähtaja osas puudusid selged reeglid ning, et uut tähtaega kohaldati tema juhtumi osas valesti.

EIK seisukohad

EIK märkis, et seadusega nr 99/2016 lühendati põhiseadusliku kaebuse konstitutsioonikohtusse esitamise tähtaega kahelt aastalt neljale kuule. Tähtaja lühendamise eesmärk oli tugevdada õiguskindlust ja tagada, et ühegi juhtumi lõplikuks lahendamiseks ei kuluks liiga pikka aega. Seetõttu oli tähtaja lühendamisel legitiimne eesmärk. Kui käsitleda meetme proportsionaalsust, siis asjaolu, et konstitutsioonikohus kohaldas äsja kehtestatud tähtaega pooleli olevatele asjadele, ei olnud iseenesest vastuolus artikli 6 lõikega 1 antud garantiidega. Pigem tekkis sellega seoses küsimus, kas see tähtaeg oli kaebaja jaoks ettenähtav ja kas karistus selle eiramise eest oli kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

Seadus nr 99/2016, millega muudeti konstitutsioonikohtu seadust, avaldati Euroopa Liidu Teatajas nr 210 8. novembril 2016. Seaduse nr 99/2016 paragrahvi 71 punkt a nägi ette, et põhiseadusliku kaebuse esitamise tähtaeg on neli kuud. Seaduse nr 99/2016 paragrahv 86 (3) sätestas, et uut tähtaega hakatakse kohaldama alates 1. märtsist 2017. Kaebaja oli nendest sätetest aru saanud, et uut tähtaega kohaldatakse alates 1. märtsist 2017 vastu võetud lõplike otsuste suhtes. Seadus nr 99/2016 ei täpsustanud, kas neljakuulist põhiseadusliku kaebuse esitamise tähtaega hakatakse kohaldama alates 1. märtsist 2017 vastuvõetavate lõplike otsuste suhtes, tekitades sellega seoses ebakindlust.

EIK on varem leidnud, et kaebaja kohtusse pöördumise õigust ei ole rikutud juhul, kui õigusnorm, mis võis olla ebaselge, on täiendatud väljakujunenud kohtupraktikaga, mis oli avaldatud ja oli kättesaadav ja piisavalt täpne, et võimaldada kaebuse esitajal (vajadusel kvalifitseeritud nõuannete abil) otsustada, milliseid samme ta peaks võtma. Seaduse muudatused jõustuvad teatud aja möödudes *vacatio legis* korras, mis võimaldab kõigil huvilistel uute reeglitega tutvuda. Käesoleval asjas oli seadus nr 99/2016 tekitanud ebakindlust põhiseadusliku kaebuse esitamise tähtaja arvestamise viisi osas, mistõttu konstitutsioonikohus pidi selgitama, millist meetodit selle arvutamisel täpselt kasutada.

EIK leidis, et sellest tulenevalt ei olnud kaebaja jaoks ebamõistlik eeldada, et äsja kehtestatud tähtaeg kehtis ainult kaebustele ülemkohtu otsuste peale, mis tehti pärast 1. märtsi 2017. Kaebaja tõlgendus vaidlusaluste menetlusreeglite kohta ei näi olevat vastuolus paragrahvi 86 (3) sõnastusega. Seetõttu ei olnud konstitutsioonikohtu menetluse piirangute kohaldamine olnud kaebaja seisukohalt piisavalt selge ja ettenähtav ega olnud seega kooskõlas õiguskindluse põhimõttega. Kaebaja käitumises ei olnud

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

miskit, mis õigustaks selle ebakindluse koormat tema kanda jätta. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 6-1 rikkumise.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

29. november 2022

Lahend 80450/17 – väljendusvabadus

Godenau vs. Saksamaa

Artikkel 10-1

Asjaolud

Kaebaja, Hesseni liidumaa riigikooli õpetaja, vallandati, sest kaheldi tema lojaalsuses põhiseadusele. Need kahtlused põhinesid tema varasemal liikmelisusel ja kuulumisel parempoolsetesse poliitilistesse parteidesse ja organisatsioonidesse (seotud neonatslike rühmitustega) ning tema avalikel väljaütlemistel, mis käsitlesid nende ideoloogiat. Hiljem (ja samadel) põhjustel kanti ta Hesseni ametivõimude poolt peetavasse sisenimekirja „õpetajate kohta, keda peeti uuesti õpetajakohale määramiseks ebasobivaks”. Sellise nimekirja eesmärk oli anda teavet liidumaa detsentraliseeritud haridusasutustele, kellele võidakse esitada tööpakkumine. Kuigi igal haridusasutusel oli kaalutusõigus, kas kaebaja värvata või mitte, muutis tema sellesse nimekirja kandmine vähemalt oluliselt raskemaks tema ametisse nimetamise Hesseni riigikoolides. Kaebaja proovis oma nime sealt nimekirjast lasta eemaldada, kuid ta ei vaidlustanud ei olnud edukad tema jaoks.

EIK-sse pöördudes kaebaja kurdab selle üle, et tema nime ei kustutatud Hesseni ametivõimude poolt peetavas sisenimekirjas ja see rikub temale artiklist 10 tulenevaid õigusi.

EIK seisukohad

EIK märkis, et käesoleva kohtuasja esemeks ei olnud see, kas kaebajal oli õigus olla tööle võetud avalikku teenistusse. Kaebaja ei kurtnud oma vallandamise üle, mis oli sõlmitud sõbraliku kokkuleppega, ega ka ametivõimude keeldumise üle teda õpetajaks nimetada. EIK-s oli küsimuseks tema nime vaidlustatud nimekirjast kustutamisest keeldumine. Kuna kaebaja oli sellesse nimekirja kantud tema väljendatud arvamuste ja poliitilise tegevuse tõttu, siis leidis EIK, et käesolevas asjas on artikkel 10 kohaldatav.

Vaidlustatud meede riivas kaebaja õigusi vastavalt artiklile 10 ja oli seadusega ette nähtud. Saksa siseriiklike seadustega oli riigiteenistujatele ja avaliku sektori töötajatele pandud põhiseaduse lojaalsuskohustus. Selle kohustuse eesmärk oli eelkõige korrarikkumiste ennetamine ja teiste õiguste kaitse.

Kohtuasjas [Vogt vs. Saksamaa](#) oli vaieldamatu, et kaebaja töö õpetajana oli olnud igati rahuldav ja miski ei viidanud sellele, et ta oleks püüdnud oma positsiooni ära kasutada, et oma õpilasi tundides indoktrineerida või neile sobimatut mõju avaldada. Vogti kohtuasjas ei olnud aga tõendeid selle kohta, et kaebaja oleks tegelikult teinud põhiseadusele vaenulikke avaldusi. Seevastu käesoleval juhul tuginesid siseriiklikud ametivõimud suuresti kaebaja tegevusele ja avaldustele, mitte ainult tema aktiivsele erakondlikule liikmelisusele, et järeldada, et tema lojaalsuses põhiseadusele oli kahtlusi. Seetõttu oli EIK veendunud, et siseriiklikud kohtud tuginesid oma järeldustes asjassepuutuvate asjaolude põhjendatud hinnangule.

Teine oluline erinevus Vogti asjast oli vaidlustatud meetme olemus ja selle tagajärjed. Praegusel juhul oli kõne all oli kaebaja lisamine ja säilitamine õpetajate piirkondlikus nimekirjas, mis oli kättesaadav

vaid väga piiratud arvule Hesseni riigiametnikele ja mis ei olnud avalikkusele teada ega nähtav. Seetõttu ei saa väita, et see oleks avaldanud tõsist negatiivset mõju kaebaja mainele. Peale selle ei olnud kaebaja tema nime nimekirja kandmise ajal tööl olnud. Kuigi nimekirja eesmärk oli takistada tema edaspidist ametisse nimetamist, siis see ei takistatud Hesseni riiklikel haridusasutustel teda tööle võtmast ja nad olid kohustatud tema kandideerimisavaldust läbi vaatama. See tegur oli proportsionaalsuse hindamise juures oluline element. Lisaks ei saanud kaebaja vaidlustatud nimekirja kandmine ja sinna jätmine kuidagi takistada tema määramist teise liidumaa riigikooli või Hesseni erakooli õpetajaametikohtale.

EIK leidis kokkuvõtvalt, et siseriiklikud ametiasutused olid esitanud asjakohased ja piisavad põhjendused ega ületanud oma kaalutlusruumi. Seetõttu ei tuvastanud EIK artikkel 10 rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

1. detsember 2022

Lahendid 57864/17, 79087/17 ja 55353/19 – positiivsed kohustused

A.D. jt vs. Gruusia

Artikkel 8

Asjaolud

Kaebajad on transsoolised mehed (sünnihetkel määratleti neid naisteks). Juhtum puudutas nende kaebusi selle kohta, et nad ei saanud oma sugu seaduslikult tunnustada/vahetada, kuna neile ei olnud tehtud soovahetusoperatsiooni. Nad soovisid muuta oma tunnustust naistest meesteks. Kaebajate vaidlustused siseriiklikul tasandil ei toonud neile edu.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 8.

EIK seisukohad

EIK leidis, et käesolevas asjas on artikkel 8 kohalduv. EIK märkis, et EIK praktika soo seadusliku tunnustamise kohta on olemas ning liikmesriikidelt oodatakse kiiret, läbipaistvat ja juurdepääsetavat menetlust transsoolistele isikute registreeritud soo muutmise osas.

EIK märkis, et Gruusia seaduste kohaselt oli transsoolistel võimalik oma sugu muuta. Probleem oli aga selles, et polnud selge soo muutmise õiguslik režiim, sest õigusaktides polnud määratletud täpseid tingimusi, mille alusel saab oma sugu õiguslikult muuta. Soo muutmise võimalus eksisteeris Gruusias juba aastast 1998, kuid ei eksisteerinud ühtegi juhtumit, kus soo muutmine oleks edukalt lõpule viidud.

EIK leidis, et siseriiklike kohtute ebakõlad siseriikliku õiguse tõlgendamisel olid vähemalt osaliselt tingitud asjaolust, et seadus ise ei olnud piisavalt üksikasjalik ja täpne. Kehtivate õigusaktide ebatäpsus kahjustas seadusliku sootunnustamise kättesaadavust praktikas ning selge õigusraamistiku puudumine jättis siseriiklikele ametiasutustele liigse kaalutlusõiguse, mis võib viia meelevaldsete otsusteni. Selline olukord oli vastuolus riigi kohustusega tagada soo seaduslikuks tunnustamiseks kiire, läbipaistev ja juurdepääsetav menetlus. Sellest tulenevalt tuvastas EIK käesolevas asjas artikkel 8 rikkumised kõigi kaebajate osas.

EIK leidis, et Gruusia peab maksma kõigile kaebajatele mittevaralise kahju hüvitiseks 2000 eurot ning kolmandale kaebajale kulude katteks 9812.86 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)